

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Николай Иванов Цанев,
СУ „Св. Климент Охридски”, Факултет по науки за образованието и изкуствата
на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по ...

Докторска програма: Методика на обучението по технологии и предприемачество

Тема на дисертационния труд: „**ФОРМИРАНЕ НА ГОТОВНОСТ ЗА ТРУД В ОБУЧЕНИЕТО ПО ТЕХНОЛОГИИ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО НА УЧЕНИЦИ В НАЧАЛЕН ЕТАП НА СРЕДНОТО УЧИЛИЩЕ**”

Автор на дисертационния труд: Диана Станкова Севдалинова, докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Естетическо възпитание” на Педагогическия факултет към Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

Научен ръководител: проф. д-р Марина Спасова Иванова - Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-21-2351/17.12.2024 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски” съм определен за член на научното жури за провеждане на процедура за защита на дисертационен труд на тема „**ФОРМИРАНЕ НА ГОТОВНОСТ ЗА ТРУД В ОБУЧЕНИЕТО ПО ТЕХНОЛОГИИ И ПРЕДПРИЕМАЧЕСТВО НА УЧЕНИЦИ В НАЧАЛЕН ЕТАП НА СРЕДНОТО УЧИЛИЩЕ**” за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление: 1.3. Педагогика на обучението по ...

Автор на дисертационния труд е Диана Станкова Севдалинова – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Естетическо възпитание“ с научен ръководител проф. д-р Марина Спасова Иванова - Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”.

Представеният от Диана Станкова Севдалинова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

1. молба по образец до ректора за откриване на процедура;
2. автобиография по европейски формат;
3. протокол от предварителното обсъждане в катедрата;
4. автореферат;
5. декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи;
6. справка за спазване на минималните национални изисквания;
7. списък на публикациите;
8. дисертационен труд;
9. копия на публикациите по темата на дисертационния труд.

Проучването на предоставените ми документи показва, че няма нарушения на процедурата. Д. Севдалинова е приложила девет броя публикации, от които една публикация в сборник на ДИУУ, статия в списание “Предучилищно и училищно образование”, 2 студии в годишника на ШУ “Св. Константин Преславски” и доклади в конференции и други научни форуми. Изпълнени са и минималните национални изисквания

за придобиване на ОНС „доктор“ – представен дисертационен труд - 50 т., студии, статии и доклади с научно рецензиране и в редактирани колективни томове. Общият брой е повече от изискуемия минимум от 80 точки.

Диана Севдалинова представя богата професионална кариера, предимно в сферата на образованието. Тя има над 20 години трудов стаж, започвайки като начален учител в ОУ „Христо Смирненски“ в с. Рогозче (2005-2023 г.). От 05.09.2024 г. е директор на ДГ „Щастливо детство“ в гр. Джебел. Притежава магистърски степени по „Национална и регионална сигурност“ и „Психология на социалните дейности“ от ПУ „Паисий Хилендарски“, както и бакалавърска степен по ПНУП от същия университет. Освен това е завършила различни квалификационни курсове (ПКС) в СУ „Св. Климент Охридски“, включително специализация по „Интегративни взаимодействия в образователния процес“. През 2019 г. получава удостоверение за външен експерт към Националния инспекторат по образованието. Севдалинова е носител на Почетно отличие на МОН „Неофит Рилски“ (2017 г.) и Национална награда „Стоян Михайловски“ – най-добър учител (2021 г.). Притежава отлични комуникативни умения, уменията за работа в екип и самостоятелна работа, както и опит в организирането на конференции и работа по проекти.

2. Актуалност на тематиката

Дисертацията на тема "Формиране на готовност за труд в обучението по технологии и предприемачество на ученици в начален етап на средното училище" е актуална в контекста на съвременните образователни изисквания и глобалните тенденции за развитие на ключови компетенции. Учебните програми по технологии и предприемачество след 2016 г. целят да подготвят учениците за динамичната реалност на XXI век, като развиват умения като адаптивност, критично мислене, креативност и предприемачески дух. Проблемът за формирането на готовност за труд е не само научно значим, но и особено релевантен за практиката, тъй като той се вписва в стратегията за устойчиво развитие на образователните системи. Темата допринася за разширяване на знанията в педагогическата област и предлага нови подходи за решаване на практически предизвикателства, свързани с подобряване на самостоятелността и уменията на учениците.

Целта на изследването – проучване на готовността за труд по Технологии и предприемачество – е ясно формулирана и директно отговаря на актуалните потребности на съвременната образователна система. Задачите, поставени от авторката, са логично свързани с целта и са разработени така, че да позволят задълбочено изследване на проблема. Разработването и прилагането на методика за формиране на трудова готовност добавя приложна значимост на изследването.

В дисертацията се подчертава липсата на ефективни образователни стратегии за изграждане на практически умения, особено по отношение на трудовите компетенции в рамките на предмета „Технологии и предприемачество“. Авторът подкрепя това твърдение чрез препратки към някои образователни политики, като например Националния план за действие „Храни и хранене“ (2005–2020), което добавя дълбочина и актуалност на изследването.

3. Познаване на проблема

Докторантът демонстрира задълбочено познаване на проблема чрез обширен и критичен литературен обзор, който обхваща философски, социологически, психологически и педагогически аспекти на феномена труд. Анализът на социализиращата функция на труда е особено впечатляващ, като обхваща историческото му развитие и съвременното му значение. Литературният обзор е добре структуриран и включва ключови източници, които

подкрепят основните тези на изследването. Д. Севдалинова е направила подробен преглед на нормативната база и ключовите образователни документи, което свидетелства за високо ниво на информираност и умение да се интегрират теоретични и практически аспекти. Творческият подход към интерпретацията на литературния материал е очевиден, като се акцентира на връзката между игровата и трудовата дейност на учениците, което допълнително подчертава значимостта на темата.

4. Методика на изследването

Методологията на изследването е внимателно подбрана и добре обоснована, като комбинира количествени и качествени подходи. Проведените входен и изходен тест, анкетиране и експериментална работа са съобразени с поставените цели и задачи. Докторант Севдалинова е приложила интересен подход, като е разработила нова система от задачи за формиране на готовност за труд, която е различна от стандартните учебни практики. Изследването включва експериментални дейности, проведени в реални учебни условия, което добавя висока степен на практическа приложимост на резултатите. Методиката на изследването е изчерпателна, като обхваща основни аспекти, необходими за постигане на надеждни и значими резултати.

Избраната методика за изследване е адекватна и позволява постигането на поставените цели. Приложени са количествени и качествени методи, които осигуряват надеждни данни за анализа. Структурираният подход към проучването, включващ анкетиране и тестове, е ефективен за оценка на готовността за труд у учениците.

Използваната смесена методология – подходящо съчетание на количествени (тестове, анкети) и качествени методи (анализ на документи). Описаните методи (стр. 97) представляват основа за постигане на поставената цел. За да се подобри методическата прецизност, би било желателно в дисертацията да се включат по-подробни обяснения за избора на извадката (обем, представителност), детайлно описание на използваните методи за обработка на данните и обосноваване на използваните статистически методи.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд е структуриран в три основни глави, които са логически свързани и допълват основната теза на изследването. Въведението е подробно и добре структурирано, ясно очертава проблема, целите и обхвата на изследването. Първата глава предлага теоретичен анализ на социализиращата функция на труда, като разглежда трудовата дейност в исторически и съвременен контекст. Тази част от труда демонстрира задълбочено познаване на проблема и способност за критичен анализ. Втората глава е посветена на нормативната рамка и специфичните аспекти на готовността за труд при деца в начална училищна възраст. Тази част включва анализ на съществуващите образователни стандарти и техните възможности за реализация в практиката. Третата глава е фокусирана върху дизайна на изследването, като включва подробен преглед на използваните методи, анализ на резултатите от експерименталната работа и интерпретация на емпиричните данни. Изводите и препоръките са подкрепени с наличните доказателства и се основават на реални наблюдения и измервания. Съдържанието на труда е аналитично и структурирано, като се избягва излишно преразказване. Всеки аспект на изследването е внимателно анализиран, което подчертава качеството на научната работа.

Дисертацията следва логична структура с ясно обособени части – от теоретичната рамка, през методологията, до анализа на резултатите и изводите. Главите са организирани последователно, като всяка изгражда основа за следващата. Въпреки това, акцентът върху теоретичните аспекти (особено философските възгледи за труда) е твърде голям в сравнение

с анализа на резултатите, който е по-кратък. Някои подглави, като тези за физическата и психическата готовност, биха могли да бъдат по-добре интегрирани в основната линия на аргументацията.

Всяка част е свързана с основната теза на изследването и надгражда предходната. Преходите между основните раздели са ясни, но някои резки промени се наблюдават в рамките на подглавите, като например между „Мотивационни фактори“ и „Фактори на физическа готовност“ в Глава 1. Свързването на тези части чрез дискусия за тяхната комбинирана роля в готовността за труд би подобрило логиката при представяне на информацията.

Прегледът на литературата е обширен, покриващ теоретични перспективи, исторически контекст и педагогически рамки.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Представените студии, статии и доклади в годишници, научни списания и сборници от конференции са свързани с резултатите от проведената изследователска работа и са видимо отражение на приноса на авторката. Те са посветени на различни проблеми от изследването и са успешен опит да се популяризират резултатите.

7. Автореферат

Авторефератът отразява пълно и коректно съдържанието на дисертационния труд. Изпълнени са всички изисквания на правилниците и напълно обективно отразява основните резултати.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

В интерес на бъдещата работа на докторанта е да се направят някои препоръки и критични бележки:

- препоръчително е да се обогатят дискусията и изводите в дисертацията, да се сравнят резултатите от изследването с данни от други подобни изследвания. Необходимо е също да се детайлизира анализът на данните от анкетите и тестовите.
- разработеният модел за оценка на готовността за труд може да бъде адаптиран и за други възрастови групи. Необходимо е допълнително проучване за валидиране на предложените методи и инструменти в други учебни заведения.
- разширяване на изследването с включване на ученици от различни възрастови групи и социално-икономически среди, за да се провери приложимостта на методиката в различни контексти, както и да се изследва дългосрочния ефект от използването на предложените задачи върху развитието на уменията на учениците.
- бих препоръчал още изследване на възможностите за интегриране на дигитални технологии в задачите за формиране на готовност за труд.
- въпреки богатството на източници, прегледът на литературата страда от липса на баланс между класически и съвременни изследвания. Остарелите източници ограничават възможността за прилагане на изводите в контекста на съвременната образователна практика.
- размер и обхват на извадката - включени са ученици от само две паралелки на 4. клас, няма достатъчно данни за техния социално-икономически статус, което може да ограничи валидността на изводите. Бъдещи изследвания биха могли да разширят обхвата с ученици от различни среди.
- липсва ясно изразена дискусия върху противоположни гледни точки, прегледът представя утвърдени идеи за труда и социализацията, но не се

задълбочава в критични или алтернативни перспективи, като например предизвикателствата на трудовото възпитание в съвременния дигитален контекст.

- и не на последно място по важност - превръщането на тестовия бал в оценки по шестобалната скала е неприемливо от гледна точка на прецизността в статистическата обработка на резултатите.

Представените критични бележки не намаляват съществено качествата на труда, а преди всичко дават основните насоки за усъвършенстване в бъдещата работа на докторанта.

Заклучение

Дисертационният труд съдържа научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати съответстват на специфичните изисквания на Факултета по педагогика, приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че Диана Севдалинова има теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Методика на обучението по технологии и предприемачество“, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от разгледаните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“* на Диана Станкова Севдалинова в област на висше образование 1. Педагогически науки, Професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по..., Докторска програма „Методика на обучението по технологии и предприемачество“.

3.02.2025 г.

проф. д-р Николай Цанев